

ACCOUNTING AND TAXATION

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

УДК: 657

РЕЗЕРВНА СКЛАДОВА КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЇЇ ОБЛІКОВО-ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ярослав Крупка

Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, Україна

Резюме. Визначено місце та значення резервів майбутніх витрат і платежів у капіталі підприємства. Розглянуто можливості й доцільність забезпечення окремих видів витрат за рахунок наперед створених резервів. Обґрунтовано уточнене визначення резервів як складової капіталу підприємства, якими вважаються зарезервовані за рахунок додаткових внесків власників, прибутку, собівартості джерела для покриття майбутніх передбачуваних чи непередбачуваних витрат, пов'язаних із забезпеченням звичайної діяльності, її реструктуризацією, розподілом витрат за періодами з урахуванням принципів обачності та відповідності. Доведено, що дані принципи необґрунтовано останніми законодавчими нормами, вилучені зі складу основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Дано класифікацію резервів, порядок їх утворення та напрями використання. Виділено в окремі групи резерви за джерелами їх утворення, напрямами використання, обов'язковістю створення, способом відображення в обліку і звітності, їх участю в капіталі підприємства. Особливу увагу звернено на необхідність урахування прихованих резервів. Їх величина дорівнює різниці між балансовою вартістю майна підприємства та його справедливою вартістю. Уточнено порядок визнання, документального оформлення та відображення в обліку нарахування й використання резервів, інших забезпечень. Дано рекомендації, з одного боку, щодо розширення та поглиблення інформації у фінансовій та іншій звітності підприємств про резерви як складову капіталу підприємства, з іншого, – щодо спрощення обліку зарезервованих джерел за рахунок додаткових незареєстрованих внесків учасників, засновників. Уточнено порядок розподілу та відображення в обліку резервів при вибутті окремих учасників із товариства. Дано рекомендації щодо визнання накопичених ресурсів під майбутні зобов'язання страховими резервами та відображення їх у складі власного капіталу підприємства, що дозволить покращити економічні показники діяльності, інвестиційну привабливість таких суб'єктів господарювання.

Ключові слова: резерви, забезпечення, капітал, витрати, джерела фінансування, облікова інформація, облік, звітність.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.05.049

Отримано 01.09.2020

UDC: 657

RESERVE COMPONENT OF THE ENTERPRISE CAPITAL AND ITS ACCOUNTING AND INFORMATION SUPPORT

Yaroslav Krupka

Western Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

***Summary.** The place and value of reserves for future expenses and payments in the enterprise capital are defined in this paper. Possibilities and expediency of providing certain types of expenses at the expense of pre-created reserves are considered. The specified definition of reserves as a component of the enterprise capital which are considered as reserved at the expense of additional owners contributions, profit, prime cost of the source for coverage of the future predicted or unpredicted expenses connected with maintenance of usual activity, its restructuring, distribution of expenses by the principles of prudence and compliance. It is proved that these principles are unreasonably removed by the latest legislation from the basic principles of accounting and financial reporting. Classification of reserves, the order of their formation and directions of their use are given in this paper. Reserves are classified into separate groups according to the sources of their formation, the directions of use, the obligation to create, the method of reflection in accounting and reporting, their participation in the enterprise capital. Particular attention is paid to the need of taking into account the hidden reserves. Their value is equal to the difference between the book value of the enterprise's property and its fair value. The order of recognition, documentation and reflection of accrual and use of reserves and other provisions in the accounting is specified. The following recommendations are given, on the one hand, to expand and deepen information in financial and other kinds of enterprise reporting concerning reserves as a component of enterprise capital, on the other - to simplify the accounting of reserved sources by additional unregistered contributions of participants, founders. The order of distribution and reflection in the accounting of reserves at withdrawal of separate participants from the company is specified. Recommendations concerning the recognition of accumulated resources for future liabilities by insurance reserves and their reflection in the composition of the enterprise own composition, making it possible to improve the economic performance, investment attractiveness of such entities are given.*

***Key words:** reserves, provision, capital, expenses, sources of financing, accounting information, accounting, reporting.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.05.049

Received 01.09.2020

Постановка проблеми. Для надійного та ефективного функціонування будь-яке підприємство має бути забезпечене необхідними матеріальними, фінансовими та іншими ресурсами, що в сукупності можна представити як капітал суб'єкта господарювання. В бухгалтерському обліку й звітності такий сумарний капітал відображається у пасиві балансу й складається з власних джерел та зобов'язань.

Серед зазначених пасивів особливе місце відводиться резервній складовій капіталу. Резерви, як джерела утворення активів, входять як до складу власного капіталу, так і формують забезпечення. Останні напряму не відносяться до власних джерел. Водночас їх проблематично відносити до зобов'язань, оскільки за ними не можна ідентифікувати кредитора таких зобов'язань.

Скриті резерви для нормальної статутної діяльності підприємства можна простежити і серед багатьох видів зобов'язань, зокрема заборгованості за розрахунками з постачальниками, працівниками та страховими інституціями, учасниками та іншими кредиторами. Своєрідними резервами можна вважати відтермінування платежів за

виданими векселями. Важливим запасом фінансової стійкості підприємства можуть бути очікувані доходи, що формують у пасиві балансу доходи майбутніх періодів.

До резервної системи підприємства слід відносити таку статтю, як резерв сумнівних боргів. Хоч він з позиції балансу не входить до джерел (пасивів), все ж у системі обліку представлений окремим синтетичним рахунком, вважається контрактивною статтею до величини дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями і замовниками, зменшує цю заборгованість і загальною валютою балансу.

Зважаючи на широкий спектр резервної системи підприємства, її важливе значення у формуванні капіталу суб'єктів, а також недостатнє представлення резервів у складі обліково-звітної інформації, досліджувані питання є важливими як у науковому плані, так і для практичного застосування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань формування та обліково-інформаційного представлення капіталу підприємств в останній час присвячена велика кількість публікацій. Проте серед них незначна увага відводиться вивченню правил формування, оцінювання ефективності використання та подання відповідної інформації зацікавленим користувачам, найперше реальним власникам та потенційним інвесторам. Окремі питання щодо економічного трактування резервів, їх структури, відображення в системі бухгалтерського обліку й фінансової звітності розглянуто у працях таких вітчизняних науковців, як Верига Ю. [1], Воськало Н. [2], Гнилицька Л. [3], Дячек С. [4], Козлова М. [5], Омецінська І. [6], Орищенко М. [7], Пархомчук О. [8], Петренко М. [9], Предко І. [10], Прокопенко В. [11], Терещенко В. і Чацкіс Ю. [12], Цюцяк І. [13]. Проте у них відсутнє системне поєднання резервної системи з капіталом підприємства, оцінюванням доцільності формування та ефективності використання окремих резервів, їх якнайповнішого представлення в системі обліково-звітної інформації.

Метою статті є визначення місця й значення резервів очікуваних та неочікуваних витрат і платежів у капіталі підприємства, їх адекватного представлення в обліково-інформаційній системі суб'єкта господарювання.

Постановка завдання. Розглянути можливості та доцільність забезпечення окремих видів витрат за рахунок створених резервів; визначити основні види резервів та порядок їх формування; уточнити порядок визнання, документального оформлення та відображення в обліку нарахування й використання резервів та інших забезпечень; дати рекомендації щодо розширення і поглиблення інформації про резерви як складову капіталу підприємства у фінансовій та іншій звітності підприємства. Доцільність та потреба формування резервного забезпечення зумовлена концептуальними вимогами та принципами ведення бухгалтерського обліку. Найперше це стосується вимог дотримання принципу обачності. Він полягає у тому, що методи оцінювання, які застосовуються в бухгалтерському обліку, повинні запобігати заниженню оцінки зобов'язань та витрат та завищенню оцінки активів і доходів підприємства. Хоча цей принцип змінами до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 5 жовтня 2017 року вилучений зі складу основних принципів обліку, у практичній діяльності більшість суб'єктів, сповідуючи консервативнішу континентальну (європейську) концепцію бухгалтерського обліку, й надалі стараються застосовувати різні методи страхування ризиків, у тому числі й шляхом створення резервів (забезпечень). Зараз до цього спонукає й охопивша весь світ коронавірусна пандемія. За прогнозами відомих вчених, економістів, міжнародників:

- світ стане менш процвітаючим, вільним і відкритим;
- пандемія закряє кордони між державами, пробудить прагнення до укріплення державності й посилення націоналізму в багатьох із них;
- очікуються порушення вироблених останнім часом основ глобалізації та посилення впливу національних самодостатніх економік;
- від бізнесу буде менше доходів і більше прагнення до стабільності.

В інформаційному листі, підготовленому фахівцями аудиторської мережі «Deloitte», що входить до «Великої четвірки», поряд з узагальненням глобальних наслідків коронавірусної пандемії в Україні (зниження рівня продажів, виручки, продуктивності, оплат персоналу, закриття торговельних мереж, згорання туристичної, спортивної та культурної діяльності) даються певні прогнози й стосовно сфери облікового інформаційного забезпечення бізнесу, що виникнуть після пандемії. Серед них – потреба в уточненні оцінки активів і зобов'язань, необхідність перегляду багатьох контрактів, резервування коштів на покриття понесених під час пандемії додаткових витрат і втрат [14].

Виклад основного матеріалу. У діючих законодавчо-нормативних актах України відсутнє визначення понять «резерви», «резервний капітал». Лише у Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджених наказом Міністерства фінансів України 28 березня 2013 року № 433, зазначається, що у балансі у статті «Резервний капітал» наводиться сума резервів, створених відповідно до чинного законодавства або установчих документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства [15]. Таке визначення є неповним, не охоплює усіх видів резервів, що входять до капіталу підприємства. Повніше визначення дається в Економічній енциклопедії за редакцією С. В. Мочерного: «Резервний капітал – частина власного капіталу компанії, що утворюється за рахунок щорічних відрахувань від прибутку й використовується для збільшення основного капіталу, покриття збитків, виплати дивідендів та інших цілей» [16]. Проте й дане визначення не охоплює усіх видів резервування, зокрема тих, що не входять до власного капіталу і тих, що утворюються за рахунок інших, ніж прибуток, джерел. Тому резервами, що є складовою капіталу підприємства, слід вважати зарезервовані за рахунок додаткових внесків власників, прибутку, собівартості джерела для покриття майбутніх передбачуваних чи непередбачуваних витрат, пов'язаних із забезпеченням звичайної діяльності, її реструктуризацією, розподілом витрат за періодами з урахуванням принципів обачності та відповідності. Таке визначення враховує більшість видів резервів, що входять як до власного, так і залученого капіталу, акцентує увагу на цільовій спрямованості резервного забезпечення. З іншого боку, враховані різні джерела походження резервів: внески засновників, прибуток, поточні витрати підприємства.

Резервна система підприємства може бути ширшою та багатограннішою. Вона спрямована на диверсифікацію різних джерел покриття майбутніх очікуваних та неочікуваних витрат та втрат, раціональний розподіл їх між звітними періодами. Класифікацію можливого резервного забезпечення наведено на рис. 1

Рисунок 1. Класифікація резервів підприємства

Figure 1. Classification of enterprise reserves

Як бачимо з рисунка, резерви можуть формуватися з різних джерел. Найголовнішими з них є внески засновників й учасників. В обліку й балансі вони фігурують як незареєстрований та додатково внесений капітал. Хоч відображаються вони на різних рахунках і субрахунках, відповідно 404 «Внески до незареєстрованого статутного капіталу» та 422 «Інший вкладений капітал», сутність їх одна – додатково внесені суми власниками підприємства. Різниця лише в тому, що у першому випадку такі внески робляться з намірами збільшити зареєстрований статутний капітал шляхом додаткового випуску акцій або збільшення їх номінальної вартості, чи часток засновників. Такі внески в акціонерних товариствах згідно з Інструкцією про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств й організацій № 291 обліковуються на субрахунку 404 після його оголошення й до реєстрації відповідних змін в установчих документах. На субрахунку 422 «Інший вкладений капітал» за цією ж Інструкцією обліковують інший вкладений засновниками підприємств (крім акціонерних товариств) капітал, що перевищує статутний капітал, інші внески без рішення про зміну розміру статутного капіталу [17]. Звідси постають запитання. З одного боку, в інших суб'єктах

(крім акціонерних товариств) також можуть бути незареєстровані внески засновників. З іншого, – додаткові внески засновників, учасників, акціонерів після здійснення реєстраційних процедур можна зарахувати до зареєстрованого статутного капіталу. До цього може спонукати й податкове законодавство, адже додаткові незареєстровані у статутному капіталі внески можуть бути прирівняні до безоплатно отриманих активів, доходів, які оподатковуються. Тому, з метою спрощення обліку, такі додаткові внески слід обліковувати на одному рахунку другого порядку – 422 «Інший вкладений капітал».

Дійсним резервним капіталом за змістом і формою його представлення в обліку й звітності є резервний капітал, що обліковується на рахунку 43 «Резервний капітал» та відображається у відповідній статті I розділу пасиву балансу. Його створення є обов'язковим для акціонерних товариств. Законодавством встановлені його мінімальні розміри (не менше 15% від зареєстрованого статутного капіталу для акціонерних товариств і не менше 25% статутного капіталу для інших господарських товариств). Створюється він з відрахувань від нерозподіленого прибутку. Розмір щорічних відрахувань до резервного капіталу передбачається установчими документами і не може становити менше 5% суми чистого прибутку за рік.

При встановленні облікової політики слід чітко визначитися з розмірами відрахувань та напрямками використання резервного капіталу. У практиці зустрічалися випадки, коли резервний капітал у десятки разів перевищував статутний. Це пояснювалося тим, що статут був зареєстрований давно, а розмір статутного капіталу не змінювався. Водночас товариство регулярно проводило відрахування за визначеною ставкою 5% від досить значних сум чистого прибутку. В результаті, при виході з товариства окремих учасників їм поверталась їхня частка власного капіталу за винятком резервного капіталу, оскільки такий страховий фонд створювався для покриття непередбачених витрат і втрат й продовження нормальної діяльності товариства. Ще одним аргументом було те, в уже згаданій Інструкції № 291 та інших законодавчих нормах щодо господарських товариств бухгалтерським записом за кредитом рахунку 43 «Резервний капітал» і дебетом рахунку 67 «Розрахунки з учасниками» мають відображатися лише дивіденди за привілейованими акціями. На наш погляд, така позиція є спірною. Оскільки при вибутті окремого учасника з товариства (крім акціонерних товариств) на його частку зменшується статутний капітал, до якого прив'язані розміри формування резервного капіталу, то й відповідна частка останнього мала би повертатися вибулому учасникові.

Реальними резервами в капіталі підприємства є нараховані забезпечення, що обліковуються на окремому рахунку 47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів» та субрахунках до нього. Основні з них:

- на оплату чергових відпусток працівникам – може йти мова в основному про оплату відпусток працівникам-відрядникам, оскільки погодинна оплата не прив'язана до випуску продукції;
- забезпечення гарантійних зобов'язань – резервуються кошти на проведення гарантійних ремонтів проданої продукції, якщо такі гарантії передбачені умовами її поставки;
- забезпечення матеріального заохочення – резервування коштів на матеріальне заохочення працівників, зокрема винагороди, допомоги, премії, якщо таке передбачено умовами контракту;

– забезпечення відновлення земельних ділянок – створення за обґрунтованим розрахунком забезпечення резерву на покриття витрат, пов'язаних з демонтажем, переміщення об'єктів основних засобів та приведення земельних ділянок, на яких вони були розташовані, у придатний для подальшого використання стан, рекультивацію порушених земельних ділянок;

– забезпечення інших витрат і платежів, зокрема на виконання зобов'язань щодо обтяжливих контрактів, на реструктуризацію та виконання зобов'язань при припиненні діяльності та інші.

Такий порядок встановлений і міжнародними стандартами бухгалтерського обліку, зокрема МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [18].

Загалом, при встановленні законності створення того чи іншого забезпечення (резерву) слід керуватися дотриманням принципу відповідності, сутність якого полягає в тому, що доходам звітного періоду мають відповідати пов'язані з ними витрати і навпаки. Доходи, не забезпечені витратами у звітному періоді, вважаються доходами майбутніх періодів, витрати не забезпечені доходами – відповідно витратами майбутніх періодів. Наприклад, витрати на оплату відпусток чи матеріальне заохочення за виконану в минулі періоди роботу, гарантію якості відпущеної в минулі періоди продукції чи приведення до нормального стану порушених у минулому земельних ділянок насправді потребують створення відповідного резервування коштів, оскільки ці витрати пов'язані з доходами, отриманими в минулі періоди. Водночас, витрати на реструктуризацію, освоєння нових виробництв чи виконання обтяжливих контрактів, йдучи за цим принципом, не повинні мати наперед створених забезпечень, оскільки доходів від них слід очікувати в майбутні звітні періоди. Створення під них резервів призведе до порушення згаданого принципу відповідності. Такі витрати слід вважати витратами майбутніх періодів, накопичувати на відповідному рахунку 39 «Витрати майбутніх періодів» з подальшим їх віднесенням до поточних витрат за обраною базою розподілу: до обсягів реалізованої пов'язаної з цими витратами продукції або пропорційно до науково обґрунтованого часу їх покриття.

Існує певна невизначеність щодо трактування забезпечень з позиції власності. В обліку, Плані рахунків забезпечення розміщені разом із власним капіталом у 4-му класі рахунків. Тоді як в балансі вони об'єднані разом з довготерміновими зобов'язаннями у II розділі пасиву та поточними зобов'язаннями у розділі III пасиву. Така неоднозначність призводить до необ'єктивного подання у звітності структури капіталу, що негативно впливає на відображення фінансового стану підприємства.

Згідно з поданою класифікацією усі резерви за способом відображення в обліку і звітності поділяються на відкриті, що визнаються та відображаються в обліку і звітності, та приховані в інших позиціях обліку й статтях балансу. Відкрита резервна система нормативно врегульована за визначеними видами резервів чи забезпечень, встановленим порядком відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Приховані резерви – це певна частина капіталу підприємства, інформація про яку не фіксується в обліку й не розкривається в балансі. Існує два способи формування прихованих резервів в обліку і звітності, а саме:

– недооцінювання активів: непроведення дооцінювання до справедливої вартості, списання недоамортизованих активів, необґрунтоване застосування методу прискореної амортизації, використання окремих методів при оцінюванні запасів, незавершеного виробництва;

– надмірна оцінка зобов'язань: завищення суми нарахованих забезпечень, резерву сумнівних боргів, поточних зобов'язань за внутрішніми розрахунками та інші.

Величина прихованих резервів дорівнює різниці між балансовою вартістю майна підприємства та його справедливою вартістю. Розміри прихованих резервів у акціонерних товариствах розраховують під час котирування акцій на біржах як різницю між ринковим курсом акцій та їх сумарною номінальною вартістю, що становить величину зареєстрованого статутного капіталу.

Суттєвим недоліком самофінансування за рахунок прихованих резервів слід вважати порушення достовірності інформації у звітності підприємства для зовнішніх користувачів. Величина прибутку та розміри власного капіталу через формування прихованих резервів буде меншою, ніж вони є в реальності, а це призводить до заниження податків, зменшення дивідендних виплат власникам, акціонерам.

Висновки. Необхідним елементом забезпечення будь-якої діяльності має бути раціонально побудована резервна система, що є важливою складовою капіталу підприємства. Уся система резервів має базуватися на двох облікових принципах: обачності та відповідності. Перший є основою для формування страхових резервів на покриття непередбачуваних витрат і втрат, на другому базується уся система забезпечень для раціонального розподілу витрат між звітними періодами у відповідності з отриманими в результаті доходами. Тому не зовсім обґрунтованим вважаємо вилучення принципів обачності й відповідності зі складу основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності. Тепер при їх застосуванні можна керуватись законодавчою нормою, вважаючи їх іншими принципами обліку.

Навряд чи обґрунтованим є подання у фінансовій звітності довготермінових і поточних забезпечень у складі відповідних зобов'язань. Наприклад, не може відповідати ніяким логічним принципам багаторічне накопичення за рахунок витрат чи прибутку джерел на майбутню реорганізацію або реструктуризацію підприємства й подання їх в балансі як довготермінових зобов'язань, коли не визначені ні терміни, ні величина майбутніх витрат, ні структура кредиторів. Тобто такі зобов'язання не є ідентифікованими. Вважаємо, що накопичені ресурси під майбутні зобов'язання мають розцінюватися як страхові резерви та відображатися у складі власного капіталу. Це дозволить покращити економічні показники діяльності, інвестиційну привабливість суб'єктів господарювання.

Conclusions. Rationally built reserve system, which is an important component of the enterprise capital is the necessary element of any activity. The entire reserve system should be based on two accounting principles: prudence and compliance. The first one is the basis for the formation of insurance reserves to cover unpredicted costs and losses, the second is based on the entire system of provisions for the rational distribution of costs between reporting periods in accordance with the resulting income. Therefore, we consider that removal of the principles of prudence and compliance from the basic principles of accounting and financial reporting is not sufficiently substantiated. Now, during their application, you can be guided by the law, considering them as other principles of accounting.

Presentation of long-term and current provisions in the financial statements as part of the relevant liabilities is hardly substantiated. For example, long-term cost or profit savings for future enterprise reorganization or restructuring and presenting their balance sheet as long-term liabilities cannot be met by any logical principles, when neither the terms, nor the amount of future expenses, nor the structure of creditors are defined. That is, such liabilities are not

identified. We believe that the accumulated resources for future liabilities should be identified as insurance reserves and reflected in own capital composition. This makes it possible to improve the economic performance, investment attractiveness of businesses.

Список використаної літератури

1. Верига Ю. А. Резерви підприємств України: облік і подання інформації у звітності. Вісник ЖДТУ. Економічні науки. 2003. № 4 (26). С. 52–58.
2. Воськало Н. Проблеми формування та використання резервного капіталу. Вісник НУ «Львівська політехніка». Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні. 2009. № 647. С. 305–309. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/2765/1/52.pdf>.
3. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства: монографія. К.: КНЕУ, 2012. 305 с.
4. Дячек С. М. Відображення в бухгалтерському обліку та аналіз резервів молокопереробних підприємств АПК: автореф. дис. ... канд. екон. наук.: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». К.: 2008. 22 с.
5. Козлова М. О. Облік і контроль процесу резервування (на прикладі діяльності великих промислових підприємств України): автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». К.: 2006. 21 с.
6. Омецінська І. Я. Сутність забезпечень, порядок їх визнання та оцінки. Економічний аналіз. 2010. Вип. 6. С. 285–288.
7. Орищенко М. М. Облік і аудит резервів капіталу: методологія та організація: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.06.04 «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит». К.: 2009. 20 с.
8. Пархомчук О. О. Резерви майбутніх витрат і платежів: відображення у звітності Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2 (20). С. 364–370.
9. Петренко Н. І., Пархомчук О. О. Удосконалення обліку резервів майбутніх витрат і платежів Міжнародний збірник наукових праць. Випуск 2 (20). С. 385–395.
10. Прядко І. Ю. Резерви майбутніх витрат і платежів як основна умова формування обліково-контрольного забезпечення діяльності підприємств в умовах кризи Облік і фінанси. 2016. № 4. С. 16–24.
11. Прокопенко В. Забезпечення: поняття, види та основні правила бухгалтерському обліку Інтерактивна бухгалтерія. № 99 за 27 травня 2019. URL: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9343/130110>.
12. Терещенко В. С., Чацкіс Ю. Д. Теорія та методологія бухгалтерського обліку забезпечень майбутніх витрат і платежів: монографія. Донецьк: 2010. 238 с.
13. Цюцяк І. Л. Економіко-правовий аспект обліку резервного капіталу в системі управління Облік і фінанси АПК. № 3. 2011. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/ekonomikopravoviy-aspekt-obliku-rezervnogo-kapitalu-v-sistemi-upravlinnya.html>.
14. Інформаційний лист експертів аудиторської мережі Deloitte. URL: <https://gaap.ru/news/159576/?fbclid=IwAR3IVJNxy-3jdofO7wQnNIvW-eX7R8quW6cDvHdmW2Gh41d0 btere HDa2s>.
15. Методичні рекомендації щодо заповнення форм фінансової звітності, затверджені наказом Міністерства фінансів України 28 березня 2013 року № 433. URL: <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/3759-433.html>.
16. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1. / редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. К.: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
17. Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена Наказом Міністерства фінансів України 30.11.1999 № 291 із змінами та доповненнями. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
18. МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051.

References

1. Veryha YU. A. Rezervy pidpryyemstv Ukrayiny: oblik i podannya informatsiyi u zvitnosti Visnyk ZHDTU. Ekonomichni nauky. Zhytomyr: 2003. No. 4 (26). Pp. 52–58.

2. Vos'kalo N. Problemy formuvannya ta vykorystannya rezervnoho kapitalu. Visnyk NU "Lvivska politehnika". Seriya: Menedzhment ta pidpryyemnytstvo v Ukraini. 2009. No. 647. P. 305–309. Available at: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/2765/1/52.pdf>.
3. Hnylytska L. V. Oblikovo-analitychne zabezpechennya ekonomichnoyi bezpeky pidpryyemstva: monohrafiya. K.: KNEU, 2012. 305 p.
4. Dyachek S. M. Vidobrazhennya v bukhhalterskomu obliku ta analiz rezerviv molokopererobnykh pidpryyemstv APK: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk.: spets. 08.06.04 "Bukhhaltersky oblik, analiz ta audyt". K.: 2008. 22p.
5. Kozlova M. O. Oblik i kontrol protsesu rezervuvannya (na prykladi diyalnosti velykykh promyslovykh pidpryyemstv Ukrainy): avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.06.04 "Bukhhaltersky oblik, analiz ta audyt". K.: 2006. 21 p.
6. Ometsinska I. YA. Sutnist zabezpechen, poryadok yikh vyznannya ta otsinky. Ekonomichnyy analiz. 2010. Vol. 6. Pp. 285–288.
7. Oryshchenko M. M. Oblik i audyt rezerviv kapitalu: metodolohiya ta orhanizatsiya: avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: spets. 08.06.04 "Bukhhaltersky oblik, analiz ta audyt". K.: 2009. 20 p.
8. Parkhomchuk O. O. Rezervy maybutnikh vytrat i platezhiv: vidobrazhennya u zvitnosti Mizhnarodnyy zbirnyk naukovykh prats. Vol. 2 (20). Pp. 364–370.
9. Petrenko N. I., Parkhomchuk O. O. Udoshkalennya obliku rezerviv maybutnikh vytrat i platezhiv Mizhnarodnyy zbirnyk naukovykh prats. Vol. 2 (20). Pp. 385–395.
10. Pryadko I. YU. Rezervy maybutnikh vytrat i platezhiv yak osnovna umova formuvannya oblikovo-kontrolnoho zabezpechennya diyalnosti pidpryyemstv v umovakh kryzy Oblik i finansy. 2016. No. 4. Pp. 16–24.
11. Prokopenko V. Zabezpechennya: ponyattya, vydy ta osnovni pravyla bukhhalterskomu obliku Interaktyvna bukhhalteriya, hazeta № 99 za 27 travnya 2019. Available at: <https://interbuh.com.ua/ua/documents/ib/9343/130110>.
12. Tereshchenko V. S., Chatskis YU. D. Teoriya ta metodolohiya bukhhalterskoho obliku zabezpechen maybutnikh vytrat i platezhiv: monohrafiya. Donetsk: 2010. 238 p.
13. Tsyutsyak I. L. Ekonomiko-pravovyy aspekt obliku rezervnoho kapitalu v systemi upravlinnya Oblik i finansy APK. No. 3. 2011. Available at: <http://magazine.faaf.org.ua/ekonomikopravoviy-aspekt-obliku-rezervnogo-kapitalu-v-sistemi-upravlinnya.html>.
14. Informatsiyyny lyst ekspertiv audytorskoyi merezhi Deloitte. Available at: <https://gaap.ru/news/159576/?fbclid=IwAR3IVJNxy-3jdofO7wQnNIvW-eX7R8quW6cDvHdmW2Gh41d0 btere HDa2s>.
15. Metodichni rekomendatsiyi shchodo zapovnennya form finansovoyi zvitnosti, zatverdzeni nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy 28 bereznya 2013 roku. № 433. Available at: <https://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/treasury/3759-433.html>.
16. Ekonomichna entsyklopediya: U trokh tomakh. T. 1. / Redkol. S. V. Mochernyy (vidp. red.) ta in. K.: Vydavnychyy tsentr "Akademiya", 2000. 864 p.
17. Instruktsiyi pro zastosuvannya Planu rakhunkiv bukhhalterskoho obliku aktyviv, kapitalu, zobovyzan i hospodarskykh operatsiy pidpryyemstv i orhanizatsiy, zatverdzhena Nakazom Ministerstva finansiv Ukrainy 30.11.1999 № 291 iz zminamy ta dopovnennyamy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99>.
18. MSBO 37 "Zabezpechennya, umovni zobovyzannya ta umovni aktyvy". Available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051.